

Vefeyat Obituary

Eskimez Dostluklar: Nurettin Albayrak (1950-2016)

“Eskimez”in asıl ve doğru karşılığı, artık gençlerin bilmediği ve kullanmadığı kelime ile “kadim”dir. Eski, eskimiştir; kadim de eskidir ama eskimez ve hep devam eder. Yakında Hakk’ın rahmetine tevdi ettiğimiz Nurettin Albayrak ile dostluğumuz çok eski değilse de kadim idi, kadimdir.

Benim Erzurum’daki hocalığım sırasında, o da 1970’li yıllarda Eğitim Enstitüsü’nde ğrenciyymiş. Hocası olmadım ama o beni tanıyormuş. Yine henüz Erzurum’da iken Türkiye Diyanet Vakfı’nın 1988 yılında yayımlanmaya başlayan *İslām Ansiklopedisi*’ne ilk cildinden itibaren madde yazmaya başlamıştım. Nurettin ise bu tarihten de birkaç yıl önce ansiklopedinin hazırlık çalışmalarında bulunmaktaymış. Nitekim III. ciltten sonra sayısı gittikçe artarak onun da maddelerini görüyordum. Daha sonra Dergāh Yayınları’nın çıkardığı lise ders kitaplarında (1993) diğer yazarlarla beraber onun adına da rastladığımda hālā Erzurum’daydım. Böylece gıyabı tanışıklığımıza kalem arkadaşlığı da girmiş oluyordu.

1994 yılı sonunda Erzurum’daki otuz altı yıllık hocalık hayatımı noktalayarak İstanbul’a döndükten kısa bir süre sonra Türkiye Diyanet Vakfı’nın fiilen redaktrleri arasına girdim. O zaman Nurettin’le tanıştık, kısa zaman sonra da aynı odayı paylaştık. Yirmi yıllık dostluğumuz da böyle başlamış oldu.

Nurettin insanı tarafıyla, toplumumuzda sayıları giderek azalan feragat sahibi, diđerkām kişilerden biriydi (Buna şimdi sevmediğim bir karşılıkla

özgeci diyorlar). Bu yirmi yıllık dostluğumuzda hiçbir kırgınlığımız olmadığı gibi bana da çok yardımı oldu. Yaşım ilerleyip hareketlerimde bazı zorluklarla karşılaştığım zaman onu hep yanımda buldum. Ailece de birbirimize yakın olduk. Rahmetli eşimin hastalık yıllarında bir akraba gibi yakınlık gösterip yardım ettiler. Bu sebeple de haklarının helâl olmasını niyaz ederim.

Hocalığına ve ilmî şahsiyetine gelince, İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi'ndeki hocalığı boyunca derslerini ciddiye aldığına, hiçbir dersine hazırlıksız girmediğine, zamanında girip çıktığına, odada kendisine sıkıntısını anlatan öğrencilerini tatmin edinceye kadar gayret gösterdiğine şahidim.

O, kendi çalışma alanı olan halk edebiyatında daha titiz bir araştırmacıydı. Üzerine aldığı, hakkında madde yazacağı konuyla ilgili bütün kaynakları taramadan geçmezdi. *Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi* ile *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*'ne (DİA) yazdığı maddeler arasında halk edebiyatı dışındaki birkaç maddesinde de aynı titizlik görülüyor. Bunlardan ilkinin VIII. cildinde sekiz maddesi, diğerinde ciltlere dağılmış olarak altmış maddesi bulunmaktadır.

Daha çok öğrencilerin faydalanacağı on kadar halk şairiyle ilgili monografi ve antoloji mahiyetindeki el kitapları dışında asıl büyük mesaisi halk edebiyatı alanında çalışanların ilgisiz kalamayacağı el kitapları, yine eskilerin tabiriyle söyleyeyim “muhalled” eserleridir. Bunlardan ilki, *Halk Edebiyatı Terimleri Sözlüğü*'dür. 2004 yılında yayımlandığında oldukça ayrıntılı 550 küsür maddeyi ihtiva eden hacmiyle alanındaki en zengin sözlüktü. Bir süre sonra sözlüğü daha da genişletip madde sayısını iki katına yükselterek ikinci basımını yapması alanındaki önemli bir boşluğu doldurduğunu gösterir. Kıtaba iki sayfalık bir sunuş yazmış olduğumdan burada daha fazla üzerinde durmayacağım. Yalnız o tarihten üç yıl sonra Doğan Kaya'nın aynı mahiyette daha geniş bir sözlüğü çıktığında Nurettin'in, bu yeni çalışmayı kendisinin-kinde daha muhtevalı ve zengin olarak takdir ettiğini belirtmek isterim. Bu da onun hak severliğinin bir örneğidir.

İkincisi ve belki en önemlisi *Türkiye Türkçesinde Atasözleri* adlı 1140 sayfa hacmindeki kitabıdır. Şüphesiz sayfa sayısının çok oluşunun eserin değerini arttırıcı bir unsur olduğunu söylemek istemiyorum. Bu, ancak zengin muhtevasıyla beraber verilen emeğin önemini gösterir. Bugüne kadar amatör ve akademisyen pek çok yazar tarafından atasözleri toplanmıştır. Nurettin'in hazırladığı, 19.000'e yakın atasözleriyle bunların arasında en zengin olanıdır. Ayrıca bu atasözlerinin hangi mânalarda ve durumlarda kullanıldığı da her biri için ayrı ayrı gösterilmiştir. Eserin baş tarafındaki giriş bahislerinde de önemli konular ele alınmıştır.

Burada pek çok derleyicinin tereddüt ettiği ve çok defa da yanlışlığı deyim ve atasözü farklılığı değişik tariflere göre değerlendirilmiş ve kendi içinde çelişmeyen doğru bir değer yargısına ulaşılmaya gayret edilmiştir. Daha dar bir bahiste atasözlerinin vecizelerden farkı üzerinde de durulmuştur. Kitabın sonunda atasözlerinde geçen her kelimeyi ihtiva eden geniş bir indeks bulunması da çalışmanın ayrı bir özelliğini oluşturmaktadır.

Üçüncüsü *Halk Edebiyatı: Kapsamı – Biçimi ve Tür Özellikleri - Literatürü* başlıklı çalışmadır. Kitabın alt başlığı eserin muhtevası üzerine yeterli bilgiyi vermektedir. Halk edebiyatındaki manzum ve mensur her tür hakkında hemen bütün kaynaklar kullanılarak doğru ve çelişkisiz tariflere ulaşılmış, bol örnek verilmiş, her bahiste ve alt bahislerde bibliyografya verildiği gibi ayrıca konuyla uzaktan yakından ilgili zengin literatür cetvelleri (130 sayfa da 3000'e yakın eser ve makale adı) çalışmanın önemli bir özelliğini ortaya koymaktadır.

Yine büyük çapta emek mahsulü üçüncü eseri *Gönül Çalabın Tahtı* üst başlığı altındaki *Açıklamalı Yunus Emre Sözlüğü*'dür. Çift sütun üzerine 1000 sayfa hacmindeki bu eserin ilk 100 sayfası en yeni belge ve eserlere göre Yunus Emre'nin hayatı, şiirleri, dil özellikleri üzerinde bir incelemeden sonra basılı nüshaları arasından en güvenilir olanına dayanılarak bütün şiirlerinde geçen her kelimenin etimolojik kaynağı, mânası ve geçtiği örnek beyitler verilmiştir. Özellikle bu bölüm Yunus'un kullandığı dili istatistiğe dayanarak verdiğinden önemlidir ve çalışmanın en orijinal tarafını meydana getirmektedir.

Nurettin Albayrak'ın hastalığının son aylarında tamamlayabildiği *Tanpınar'ın Türküsü*'nün de, Tanpınar hakkında yazılmış kitaplar ve makaleler arasında oldukça farklı bir konuyu ele alması bakımından benim için önemli bir yeri vardır. Benim için önemli deyişimi birkaç yazımda bahsettiğim gibi, yeri olduğu için burada da temas etmek istiyorum. Tanpınar hakkında makaleler dışında sadece kitap olarak belki 100'den fazla yayın oldu. Yine de onda ele alınması, değerlendirilmesi, tenkit edilmesi gereken bazı problemler dokunulmamışlığını korumaktadır. Bunlar Doğu ve Batı müziği, resim sanatı ve diğer plastik sanatlar, ünlü ressamlar ve eserleri hakkındaki yorumlarıdır. Kısmen de olsa hakkındaki kitapların ve makalelerin bazılarında bu konuların ele alındığı söylenebilir. Ancak bunların da hemen hepsinin bu konuların uzmanı olarak değil edebiyat araştırmacısı sıfatıyla veya farklı bir meslek mensubu olarak, sonuçta amatör olarak yaklaştıklarını söyleyeyim. Aradığım, sayıları artan güzel sanatlar akademilerimizin ve konservatuvarlarımızın (artık adları fakülte olsa da benim için akademi ve konservatuvar olmaları onları daha itibarlı kılar), Türk ve Avrupa sanatı bölümlerinin değerli öğretim üyelerinden Tanpınar'ın yorumları, değer yargıları üzerine sözleri,

yazılıydı. Yoksa Tanpınar'ın resim ve müzik yorumlarına olan hayranlığımızda yanılıyor muyuz? Unutmamalı ki Tanpınar sağlığında “akademi”nin estetik hocası olduğu gibi o çevrede pek çok ressamın, heykeltıraşın yakın dostuydu. Bugünkü nesilden birçoğunun hocalarının hocasıydı, teşvik ediciydi de.

Böylece biraz içimi döktükten sonra Nurettin'in kitabına dönebilirim. Bir sanatkr hakkında sath bir okuma ile verdiğimiz kıymet hükümlerinde yanılma payı, sezgi halindeki değerlendirmelerimizi genelleştirmek tehlikesinden doğar. Böyle baktığımızda Tanpınar'da bazı türkülerin onları eviren mekn ve atmosfer tesiriyle nostaljik bir duygu uyandırdığına, bunun dışında folklor değerlerine ihtiyatlı yaklaştığına hükmedebiliriz. İř bütün metinler içinde sayım döküm hesabına dönünce gerçeğin hiç de böyle olmadığı anlaşılır. Nurettin'in çalışması bende bu izlenimi uyandırdı. Bunun dışında yukarıda bahsettiğim müzik yorumu için de kısmen bir cevap olduğunu düşündüm. Gerçi Nurettin konservatuvardan değildi. Ama saz alıyor ve pek çok türküyü seslendiriyordu. Kitapta bu türkülerin güftelerinin bütünüyle beraber notalarını vermesi hiç değilse konu üzerinde çalışacaklarını mit ettiklerim için de hazır bir malzeme olur diye düşündüm.

Sevdiğimiz ve kaybettiğimiz birçok kişi hakkında söylediğimiz gibi Nurettin de geç aşta ve verimli bir çağında aramızdan ayrıldı. Ama son aylarına kadar yapmak istediklerini ortaya çıkardığı için mesut olduğuna inanıyorum. Cenb-ı Hak'tan kendisine rahmetler, ailesine ve diğer yakınlarına baş sağlığı ve sabırlar niyaz ediyorum.

M. Orhan Okay

Prof. Dr., İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi
Edebiyat Fakültesi